

Molenverhalen

Leen Vellekoop

Het verhaal van Leen Vellekoop (1931) die veertig jaar op het molenbureau van de provincie Zuid-Holland werkte en sinds 1956 woont in de Ondermolen van de Molendriegang in Leidschendam.

Ik ben in het Westland geboren en opgegroeid. Na de lagere school heb ik de Land- en Tuinbouwschool afgerond, maar ik wilde geen tuinder worden. Toen heb ik twee jaar mijn militaire dienst vervuld. Ik ben als rekrut begonnen en als soldaat 1e klasse afgezwaaid, met een soldij van 75 cent per dag. Ik nam iedere week een potje jam mee van thuis, om wat op de boterham te hebben. Op het moment dat ik zou afzwaaien moest ik nog zes weken langer blijven, want toen gebeurde de Watersnoodramp in 1953. Toen heb ik een aantal weken in Zeeland gezeten, in Krabbendijke, Krabbendieke zoals ze daar zeiden. Gaten dichten in de dijk met grote bietennetten die gevuld werden met zandzakken.

Na militaire dienst ben ik bij de Provinciale Waterstaat gaan werken, in het district Voorburg. Zuid-Holland had toen nog heel veel districten. In het begin bij het onderhoud van de wegen, maar ik heb daar van alles gedaan. Ik ben landmeter geweest, met collega's die een wat hogere opleiding hadden, maar we hebben ook een fietsenloods getimmerd in de Sumatrastraat, daar zat Provinciale Waterstaat toen. Ik heb allerlei klusjes gedaan. Er kwam daar ook een bouwkundig opzichter van de provincie, die zich met deze molendriegang bemoeide. Die molens waren nog van het bestuur van de Driemanspolder, maar die wilden

Molenverhalen is een project van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het *oral history* project Molenverhalen heeft tot doel kennis en verhalen op te tekenen over de poldermolens in Zuid-Holland.

Het project wordt mogelijk gemaakt dankzij de provincie Zuid-Holland, Fonds 1818 en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Interview en tekst: Ellen Steendam en Marloes Wellenberg

Foto's: Ellen Steendam, Collectie Leen Vellekoop

© 2019 Erfgoedhuis Zuid-Holland
www.erfgoedhuis-zh.nl

Postadres

Postbus 3092
2601 DB Delft

Contact

T 015 215 43 50
E: molenverhalen@erfgoedhuis-zh.nl

er graag vanaf. Ze waren niet meer nodig voor de bemaling en zijn in 1951 stilgezet. De provincie wilde ze wel behouden en overnemen. Toen ging het ambtelijk apparaat draaien om de molens te kopen.

Woningnood

Ik woonde toen een aantal jaren bij een kostjuffrouw, maar ik had al verkering, zoals dat toen heette. Je kreeg eerst verkering, dan ging je je verlossen en dan ging je in ondertrouw. De woningnood was groot in die periode dus we konden niet direct een woning vinden. In oktober 1955 kwam de middelste molen op deze driegang vrij en toen zei die bouwkundige die ik via mijn werk kende: "Joh, ik heb een huis voor je. Die molen komt leeg en daar kunnen jullie mooi in".

Ik met mijn meissie op het bromfietsje hier naar toe. We moesten de sleutel halen op de achterste molen. Toen zijn we wezen kijken, maar het was helemaal niks, die middelste molen. Hij stond leeg en als je een molen leeghaalt is het net een schuur. Er zaten gaten in het riet, de deuren hingen scheef...

Op de achterste molen woonde een molenaarsgezin, een man en een vrouw met één zoon. Dus wij brachten de sleutel terug en zeiden die molen hiernaast is niks voor ons, dat doen we niet. Toen vroeg die vrouw of we een kopje thee wilden, nou ja, dat wilden we dan wel. In het keukentje, de kachel stond te snorren. Ze zei: "Wij gaan er volgend jaar in april af". We keken zo eens rond en dit zag er heel anders uit dan daar. Dus ik terug naar kantoor. Ik zei: "Die molen neem ik niet; ik wacht tot april, want dan gaan die andere mensen op de achterste molen eraf en dat lijkt me veel beter". "Oh, nou ja, wat je wil", zeiden ze toen.

"We hadden niks"

Die mensen gingen er dus eind maart uit en wij zijn op 4 april 1956 getrouwd en zijn hier gaan wonen. Ik had alles van ze overgenomen. De

petroleumlampen, er hingen er vier. Een knots van een radio met twee accu's. De ene accu stond op de radio en de andere accu stond bij het gemaal de Antagonist hier aan de andere kant van de weg. Die stond dag en nacht te tuffen voor het water en laadde dan meteen mijn accu op.

Het toilet was buiten, hier het trapje af, naar beneden. Bij de andere twee molens op de driegang stonden ze boven de vaart. Houten secreten waren het. De provincie zei dat het maar een half jaar ging duren, want dan zouden ze de molens kopen en gingen ze alles opknappen. Nou, dat half jaar werd vier jaar.

We hadden niks. Geen elektra, geen water. Water kwam uit de regenput van de schuur. Dat werd gefiltreerd. Eerst grof grind, dan fijn grind, zand en zo in de put. Dat konden we drinken, maar moest wel eerst gekookt worden. Er was een klein aanrechtje. Een emmer water halen, de pollepel erin en dan koken. Zo ging het ook met het water voor de wasbeurt zaterdag. Er was een grote zinken teil, die staat nog in de kelder. Warm water erin, een zooi koud water erbij en dan even poedelen. Ook in de keuken. Ja, zo ging dat toen.

Het was een beetje behelpen natuurlijk. Mijn familie vond het niks. Die zaten allemaal in het Westland en hadden huizen met elektra en een douche. "Joh, ben je helemaal gek", zeiden ze.

Luiers spoelen aan de boenstoep

Als je wilde bellen, moest je naar het café vooraan de dijk hier. Toen mijn oudste dochter werd geboren in 1957 moest ik 's avonds laat de dokter bellen en daar dus helemaal naar toe lopen. De dokter was die avond al een keer geweest, maar hij zei "het gaat zo hard nog niet". Maar 's avonds dacht ik "toch nog maar een keer bellen". Hij zei "nou, ik kom wel". Toen is hij de hele nacht gebleven, hij bracht zijn spulletjes mee. Alles moest gekookt worden in het regenwater, maar hij zei: "het is nog nooit zo

schoon geweest als hier.” En dan de bevalling. Ik de petroleumlamp erbij houden om bij te lichten. Nou, dat was voor mij natuurlijk ook de eerste keer. Ja, dan zie je dat allemaal geboren worden. Een beetje bijlichten zus en een beetje bijlichten zo. Ja, goed, op een gegeven moment is die kleine er en dan ruimt hij dat helemaal af. Het ding doorknippen en zo. 's Ochtends om half zes ging hij weer weg en daarna kwam de kraamverzorgster. Zij kwam van oorsprong uit de Hoeksche Waard, dat was echt een buitenmens. Hier aan de boenstoep werden de luiers gespoeld, dat deed ze graag. Die vond het jammer dat na een aantal weken de tijd om was.

I.J. de Kramer aan de tekentafel op het provinciehuis.

In 1959 werd de tweede geboren. In 1960 begonnen de werkzaamheden van de molenmakers om de molens te herstellen. Toen liep die kleine hier te dartelen, die was nog een baby, en hadden we hier een heel leger met mensen die aan de molen werkten. Mijn vrouw moest koffiezetten voor die gasten, met regenwater. Daar kregen we een dubbeltje de kop koffie voor van de molenmakerij. Er waren

molenmakers en een stuk of vijf rietdekkers. Die waren aan het rietdekken bovenop de kap. Die dronken ook mee. Gezellig, allemaal buiten in een kringetje als het mooi weer was. Even een bakkie doen. En dan allemaal weer op de steiger.

Dat heeft wel een week of zes, zeven geduurd, dat ze hebben zitten timmeren. Soms ook even naar een andere molens, want ze deden natuurlijk alle drie tegelijk. Nieuwe wieken erin, nieuwe bebordingen eraan. Er moest een hoop gebeuren. Af en toe bleef ik een dag thuis om de zaak een beetje in de gaten te houden en ervan te leren.

Molenloopbaan

De opzichter van de provincie, die mij aan de molen had geholpen, kreeg in de gaten dat ik wel enige interesse had in het molengebeuren. Voor de restauratie moest een bestek worden gemaakt en daarvoor kwamen er drie aannemersbedrijven in de molen kijken. Die mochten allemaal naar boven. Hij zei toen: “Blijf jij daar ook maar bij”. Dat heb ik gedaan en daar heb ik heel veel van geleerd. Nou ja, zo ging het een beetje rollen. Uiteindelijk ben ik zijn assistent geworden en ben ik van kantoor Voorburg verhuisd naar het provinciehuis in Den Haag, toen nog in de Riouwstraat. Zo is het begonnen en heb ik van lieverlee mijn molenloopbaan opgebouwd.

Wet BWO

In 1952 was de wet BWO in het leven geroepen, de wet Bescherming Waterschapswerken in Oorlogstijd. Die gold alleen voor de poldermolens. Maalvaardig moesten ze blijven, zodat ze konden worden ingezet bij calamiteiten. In Zuid-Holland zijn toen drieëndertig molens aangewezen die onderhouden moesten worden. Die drieëndertig molens liepen wij allemaal na en wij moesten adviseren wat eraan vernieuwd moest worden, zodat ze konden draaien en er een molenaar was. Dat werd gefinancierd door de provincie en Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat betaalde

Molenverhalen

vijfzeventig procent van de kosten en de provincie vijftwintig procent, soms wat minder, want de acht rieten molens van de Kinderdijk die waren ook van de provincie. Dus met die acht had ik direct te maken, met die andere van de Nederwaard af en toe in verband met subsidie, maar niet rechtstreeks. Ik heb daar wat voetstappen gelopen, op die Kinderdijk. De provincie deed de subsidies voor molenrestauraties, dus wij moesten dat allemaal controleren. We kwamen overal waar de molenmakers bezig waren. We hadden natuurlijk zelf geen auto en mijn baas had ook geen auto, dus als we samen op pad gingen moesten we een paar dagen van tevoren de dienstauto van de provincie aanvragen, met chauffeur. Dan reden we heel Zuid-Holland door.

Op het brommertje

Moleneigenaren mochten de rekening insturen voor wat er aan de molens was vertimmerd en die kreeg ik dan op mijn bureau. Dan mocht ik op het brommertje rondrijden, kijken of de rekeningen een beetje klopten. Eerst dachten de meeste molenaars "Oh, zo'n ambtenaartje..." Dan zeiden ze: "Ja hoor, de molen heeft regelmatig gedraaid", maar dan stond hij al meer dan een jaar stil, dat kon ik zo zien. De as was ingezakt, bijvoorbeeld. Het kamwerk zat in elkaar, dat zat vast. Alles onder het spinrag. Toen kregen ze gauw door dat ik er meer van wist. Ja, ik heb altijd overal een goede entree gehad, ik kon goed met die mensen omgaan.

Mijn baas heette De Kramer. Hij was een Zeeuw en had echt heel veel verstand van molens, ook op technisch gebied. Daar heb ik ontzettend veel van geleerd. Ik heb toen ook cursussen gevolgd, over het lezen van bouwkundige tekeningen, de houtacademie bij de Heidemij, examen gedaan bij de TH in Delft. en dat soort zaken.

Later ging de provincie een draaisubsidie verstrekken voor de molens die nog draaiden. Er stonden heel veel molens stil, in desolate toestand. De eigenaren keken er niet meer naar om. Vooral die particuliere molentjes, die

hadden allemaal een eigen maalderij, op een motor, dus die lieten de molen staan zoals die stond.

De Kramer ging een beetje lobbyen binnen de provincie, want met een beetje subsidie konden die molens nog wel blijven draaien. Dat is ook wel aardig gelukt. Maar ja, later kwam er een fabriek uit Hoofddorp, Spaans, met die neerzetvizeltjes. Dat was makkelijk. Een elektrisch kabeltje ernaartoe of een dieselmotor erop en die dingen draaiden. Toen gingen die molens toch stil. Nou, dan gingen wij proberen dat een beetje op te vijzelen. Een beetje subsidie van de gemeente, subsidie van de provincie. Later ging het Rijk ook een beetje subsidie geven. Dat was in de jaren '60.

Soms moest ik naar Goeree-Overflakkee. Ook op mijn brommertje. Dan ging ik 's morgens om zes uur weg. Eerst naar Maassluis, overvaren naar Rozenburg, dan naar Brielle en van Hellevoetsluis naar Middelharnis. En dan moest je het hele eiland nog over naar Ouddorp, daar stonden ook drie molens. Vervolgens naar Goedereede en Den Bommel. Dat probeerde ik allemaal op één dag te doen, maar al die molenaars hadden zoiets van: "Kom even binnen, koffie drinken". In het begin niet hoor. "Daar komt dat kereltje uit Den Haag, die heeft er toch geen verstand van", maar dat duurde niet lang.

Later kreeg ik toestemming om kilometers te declareren als ik zelf een auto zou aanschaffen, vanaf 1965 was dat ongeveer. Want met die dienstwagens, dat was lastig. Mijn opzichter, de bouwkundige, die had inmiddels ook een autootje. Hij had een vergunning en ik reed vaak met hem mee als er bijzonder werk was. Dan gingen we een dagje de provincie in. Dat was leuk, maar je leerde ook ontzettend veel.

Altijd maar malen

Je moest leren met personeel van molenmakersbedrijven om te gaan en met de molenaars zelf. Molenaars die een eigen molen

hadden, dat waren er toen nog heel veel, en molenaars die op viergangen zaten, zoals in Aarlanderveen. Dat waren allemaal bijzondere mensen. Op die viergang zaten ze niet allemaal op één lijn, dat klikte niet altijd. Er was altijd één molenaar die het sein moest geven om te beginnen, maar dat komt dan net weer niet uit bij een ander en die moest dan toch mee. Wij hielden als provincie ook toezicht op de viergang, die draait natuurlijk nog steeds. Dat is nog een hele strijd geweest toen hoor, maar de molenviergang is nog steeds de hoofdbemaling. Later zijn er wel gemaaltjes bijgekomen, dat had je toen niet.

Die poldermolenaars hadden een pittig beroep

Riolering

Er waren in de provincie nog een aantal bewoonde molens waar geen elektriciteit en water was, zoals wij en molens aan de Kinderdijk. Riolering hadden we niet hoor, het kwam uit op het oppervlaktewater. Daar was allemaal gehakketak over tussen de gemeente en de provincie. Ze hebben hier persrioolleidingen aangelegd op de Stompwijkseweg, eerst stonden de molens daar nog bij ingetekend. Op een gegeven moment kwam er zo'n opzichter van de gemeente. Ik zei "laat mij die tekening eens zien". Toen waren de drie molens doorgestreept. Ik zei "wat krijgen we nou?". Hij zei "de gemeente is in overleg met

De molendriegang van Leidschendam

hoor. In weer en wind, altijd maar malen, en de boeren maar jengelen of het niet harder kon, of het niet eerder kon, of het niet anders kon. Eén van de polderopzichters had een wachtstok en die had de taak om de molenaars in de gaten te houden. Als er wind en water was en de polder vol stond en de molenaars niet begonnen, dan kon hij met die stok tegen de deur bonken. Al was het middenin de nacht. Zo is dat vroeger altijd gegaan.

de provincie, maar de gemeente vindt dat de provincie dat zelf moet betalen". Maar de provincie zei dat ze subsidie voor de riolering gaven aan de gemeente. Uiteindelijk is besloten dat de bevuilingseenheden te gering zijn, vergeleken met de kosten, dus is het maar zo gelaten. Dan zou je zeggen "nou, dan komen ze toch met een septic tank of weet ik het wat". Ook niet. We hebben nooit meer iets gehoord. Alle drie niet.

Waterleiding en elektriciteit

Met de waterleiding en elektriciteit ging het precies eender. In '59 hadden we een ontzettend droge zomer. Toen zaten we zonder water, de regenput was leeg. Toen zat ik zelf natuurlijk al bij de provincie en toen kwam er een aannemer uit Voorburg een tank leidingwater in die put gooien. Nou, dat vonden we helemaal niks. We waren gewend aan ons regenwater, dat smaakte heel anders. Dat heeft die aannemer later nog een keer moeten doen, maar toen vond de provincie het toch tijd voor een waterleiding naar de bewoners. In die tijd hadden ze nog veel kantonniers in dienst, langs de wegen. Die hebben hier toen een sleuf gegraven langs het pad. Daar ging de waterleiding in.

Ik wist dat er plannen waren voor een elektriciteitsleiding over een jaar, dus ik weer naar kantoor in Voorburg. Ik zei "nou ligt die sleuf open, kan daar niet meteen die elektriciteitsleiding bovenop? Dan ligt hij er maar in, ook al sluit je hem volgend jaar pas aan." Het Gemeentelijk Elektriciteitsbedrijf wilde dat wel doen, maar dan moest de provincie wel eerst het geld overmaken. Maar dat stond op het budget van volgend jaar, dus de waterleiding ging erin, de sleuf ging dicht en in maart ging die weer open. Ja, zo gaat dat.

Ik heb ooit gehoord dat toen er ooit waterleiding werd aangelegd voor de woningen langs de weg, de molenaars aan het polderbestuur vroegen of zij ook waterleiding mochten. Ze wilden dan zelf de sleuf wel graven. "Nee", zei het polderbestuur, "Molenaars moeten malen, die hebben geen water nodig, die hebben water genoeg." Toen voer de waterschuit nog hier. Die voer naar Wilsveen en voorzag die molenaars en de aanwonenden van water. Toen de waterschuit ophield met varen moest het polderbestuur wel met een oplossing komen. Vroeger stonden er schuurtjes naast de molens met rieten daken. Ze bedachten toen dat het riet er wel af kon en er een pannendak kon

worden aangelegd op de schuurtjes. Dan konden ze het water opvangen in een regenton. Nou, dat was het polderbestuur van de Driemanspolder. En zo ging het in veel polders hoor. De Driemanspolder was duizend hectare groot, die liep helemaal tot Zoetermeer.

Telefoon

Ik heb op een gegeven moment tegen de provincie gezegd dat het misschien handig zou zijn als ik telefoon had, als er een keer onheil zou zijn en ze me dringend moesten bereiken. Toen heb ik dat aangevraagd en deed de provincie er een urgentieverklaring bij. In die tijd moest je wel drie of zes maanden wachten voordat je telefoon had. Nou, ik kwam veertien dagen later in huis en toen zei Riet, mijn vrouw, "joh, kijk eens wat daar staat?". Hij was ook al aangesloten.

Een kapitaalkrachtige boer hierachter had dat geregeld. Er liep een telefoonleiding van Leidschendam naar Stompwijk, maar in het buitengebied lag niets. Olieman heette hij, die wilde ook telefoon hebben en zei "dan leg ik wel een leiding in mijn eigen dijk". Het was ook zijn dijk, van de Stompwijkseweg tot Wilsveen tot aan het cafeetje toe. Toen heeft hij een eigen telefoonleiding laten leggen naar zijn eigen boerderij. Die ligt er nog en daar zitten wij nog op.

Koeien en schapen

Ik weet niet meer precies wanneer het pad hier is aangelegd. Toen wij hier kwamen stond er geen hek en lag er geen pad, er was helemaal niks. De koeien en schapen liepen overal, met als gevolg dat we meestal in de koeiendrek liepen. Die koeien gingen 's nachts niet naar de stal, die bleven allemaal buiten. Met zuidwestenwind en slecht weer gingen ze allemaal voor de molen liggen, dan lagen ze een beetje in de luwte. Dan kwamen ze overeind... Pfff. Ik had een speciale schop staan om dat op te ruimen.

Als mijn vrouw met de kinderwagen door het gras heen moest, nam ze een paar oude lappen mee en maakte ze vooraan de weg de wieltjes schoon. Uiteindelijk heeft de provincie het stuk aangekocht. Iedereen die hier op de molens woonde werkte bij de provincie Zuid-Holland, dus ze moesten er toch wel wat voor doen. Het pad ligt er nog, maar er zitten grote gaten in. Niemand kijkt er meer naar om.

Boodschappen

De boodschappen werden aan huis bezorgd. Je zal het niet geloven, maar toen wij hier kwamen wonen, kwamen er twee bakkers vragen of we klant wilden worden.

En een slager, een kruidenier en een kaasboer uit Stompwijk. Die kwamen hier helemaal naar toe. De melkboer met zo'n driewielbakfiets, met een motortje erop. Die kwam 's avonds. 's Zaterdags was hij altijd laat, dan kwam hij om half zeven. Rrrrrt. "Oh, daar komt hij aan hoor." Met zijn vrouw erbij. Melk leveren, een beetje yoghurt, in flessen allemaal nog. Een paar eitjes erbij en dit en dat. Ja, dan hadden wij weer voor de hele week voorraad.

De bakker kwam twee of drie keer in de week met de auto. Als het een beetje geregend had, was draaien hier met zijn autootje wel lastig. Daarvoor had hij een steen in zijn auto liggen. Die legde hij op het gaspedaal, dan zette hij hem in zijn 1, dan duwde hij hem zelf op, dan ging hij rijden en dan sprong hij erin. Ja, eerlijk waar. En we hebben hier wel visite gehad die met een taxi kwam en dat dan de taxi niet meer wegwam. Dan moesten we allemaal naar buiten om te duwen.

Verbouwing

Ik heb het hier binnen allemaal zelf verbouwd. Het molenaarsgezin dat eruit ging, die woonden natuurlijk zeer primitief. Ik geloof dat de molenaar hier vier- of vijftientig jaar heeft gezeten. De Hertog heetten ze. Bij polderbesturen was de bewoning een bijzaak. Het malen was het belangrijkste, daar ging het

om. Die mensen zelf sliepen in het kamertje, waar ik nu nog slaap. Ze hadden één zoon, die sliep boven. Die had één kamertje met een paar zeiltjes met wat jutezakken waar het behang tegenaan geplakt was. Als het dan een beetje waaide...Dat was bij veel molens zo.

Ik heb de ramen laten vernieuwen met dubbel glas en ik heb een nieuw raam laten maken, voor meer licht. Ja, ik ging natuurlijk zelf over die molens... Niet alleen hier natuurlijk, ook bij de andere twee. Ik moest er wel veel over praten, of dat mocht, dat zou het monument aantasten met een raam erbij. Dat hoort eigenlijk niet. Maar ja, je moet toch een beetje licht in huis hebben.

Korte spruiten en lange schoren

Ik adviseerde ook bij restauraties. Dan nam ik de molen op en beschreef ik welk onderdeel vernieuwd moest worden. Hele stapels bestekken heb ik geschreven, dat deed ik allemaal op het provinciehuis. In een molen heeft elk stuk hout een naam en dat schreef ik dan zo op. Windpeluw dit, hondsoor zus, korte spruiten, lange schoren, korbelen. Er waren toen geen computers, er was een typekamer met allemaal dames, die zaten de hele dag te typen. Er was er maar één die mijn verhalen kon lezen, meestal kwamen ze bij mij terug, dan was het: "Meneer Vellekoop, wat heeft u nou daar geschreven? Ja, elke molen heeft zo zijn eigen onderdelen. Een windmolen zit anders in elkaar dan een achtkant. En een stenen molen heeft wat minder onderdelen dan een houten achtkant. En dan de watervoorzieningen, de waterlopen, de vijzels en de schepraderen. Noem maar op.

Er waren natuurlijk ook wel dingen die minder leuk waren, dat molenaars het niet met je eens waren. Maar ik kon de regels of de wet niet veranderen. In Oud-Alblas stond een stenen poldermolen. Dat was een ronde molen, maar aan de deur had de molenaar een vloer gestort voor een uitbouwje. Ik was daar al een keer

Molenverhalen

wezen kijken maar het zou veel te groot worden, de kruihaspel zou er niet langs kunnen. Ik heb hem toen gezegd “joh, bouw dat nou niet, want we breken het weer af”, maar die werd toen behoorlijk kwaad en begon al over messen te praten en zo. Ik dacht “laat maar rommelen”. Achteraf is het allemaal weer goed gekomen. Het hok is verkleind, iedereen had er begrip voor en het staat er nog, geloof ik.

Interview voor de radio bij de opening van het gerestaureerde Bleiswijkse Verlaat

Bleiswijkse Verlaat

Ik heb ook nog de restauratie van het Bleiswijkse Verlaat begeleid. Dat was in de jaren '70, het verlaat was van de provincie en heel oud en vervallen. Dat zou eigenlijk een ander doen, die heeft ook de tekeningen gemaakt, maar het liep niet goed tussen hem en De Kramer. Op een gegeven moment was het verschil zo hoog opgelopen dat De Kramer, bij mij de kamer instormde met een stapel tekeningen en zei: “Jij gaat dat verlaat maken.” Ik zei “ho even, het verlaat maken?” Ja, ga alle tekeningen maar lezen, lees het bestek maar en dan gaan we het

aanbesteden.” Ik dacht “nou, laat ik er maar aan beginnen dan”.

Ik had een grote tekentafel. Het was een houten verlaat en dat soort constructies, houtverbindingen, paste wel bij mijn werk. Eerst is het helemaal drooggezet en zijn de opstaande wanden gesloopt. De vloer bleek een halve meter naast de palen te liggen. Die was opgeschoven in de loop van de jaren. Nou, ja, dan moet er maar een houten nieuwe vloer in. Uiteindelijk kwam de provincie met geld over de brug en het is een heel nieuw verlaat geworden. Allemaal nieuwe palen, met blinde pengatverbindingen. In elke paal zaten twee sleufjes, daar zet je een wiggetje in en dan komt daar de kesp overheen. De kesp, daar zit een sleuf in, die precies op die pennetjes past. Die leg je erop. Je slaat hem erin met een grote jutter. Dan gaan die wiggetjes in die pen uitstaan. Je krijgt het nooit meer los. Een heel oude techniek.

Zo'n sluis is van hout en heeft de neiging om te gaan drijven. [lacht] Als je laag water hebt, dan staat er kolossaal veel hout boven en dat wil omhoog, dus er moet ook trek in zitten. Niet alleen de druk, maar ook de trekdruk. Nou, dat heb ik helemaal gedaan. Zelfs het hout dat gebruikt werd heb ik gekeurd, daarvoor moesten we iedere keer naar Overijssel met de aannemer, Pijl uit Zuidland. Die konden ook mooie zeesluisdeuren maken. Keurig netjes. Als je kijkt hoe dat toen ging veel handwerk en nu: Ze hebben het een paar jaar terug weer vernieuwd toen kwam het hout op maat gemaakt uit een fabriek in het buitenland. De provincie gaf toen de voorkeur aan eikenhout. Dat was traditie, die oude sluisen waren allemaal van eikenhout. Maar ja, goed, zo'n sluis werd niet meer gebruikt, we hebben hem toen helemaal nieuw gemaakt. Er is een paar keer een schip doorheen gegaan, met een roeiboot. Eén keer de deur open en de deur dicht. Verder staat hij er maar te staan. Eén waterstand, dus die deuren waren helemaal

ingerot en de palen ook. Nou hebben ze hem weer helemaal vernieuwd, in azobé, hardhout. Het ligt nou niet meer bij de provincie maar bij het waterschap. Ik had er een eigen directiewagen staan, dat stond ook in het bestek. [lacht] Ik zat er nooit natuurlijk, ik was altijd buiten, maar twee keer in de week ging ik er heen. Ja, dat was mooi.

Zelf draaien

Ik weet nog dat onze eigen molen gerestaureerd was en hij voor het eerst kon gaan draaien. Nou, dat was een belevenis! De molenmaker draaide

draaien. Als het dan mooi weer was en ik zat op kantoor en de wind zat goed en de wieken stonden goed, dan zei ik tegen De Kramer “Joh, vind je het goed dat ik vanmiddag eventjes...”. “Best, ga jij maar even een poosje molendraaien.” Dan draaide ik een uurtje met de eerste, ik draaide een uurtje met de tweede en dan draaide ik hier een poosje. ’s Avonds om zeven uur was ik klaar. Nou, dat deed ik met alle liefde. Dat vond ik prachtig. Ik heb nooit een opleiding gevolgd, heb alles gewoon zelf geleerd, ik kwam natuurlijk bij al die molens in Zuid-Holland.

Leen Vellekoop (rechts) met leden van de examencommissie van De Hollandsche Molen, 70-er jaren

een poosje, die zette die molen stil en hij deed het nog een keer. Ik dacht “verrek, dat kan ik ook wel”. Die molenmaker, die ging opzij en ineens stopte de molen heel rustig. Toen zei hij “wat gebeurt er nou?”. Ik zei “ja, ik heb hem even stilgezet”. Hij zei “dat heb je zeker wel meer gedaan?”. Ik zei “nee, dat is de eerste keer dat ik dat doe”. Dat heb je het of je hebt het niet.

Een paar jaar verder waren hier alle drie de molens gerestaureerd. Op de andere twee waren geen molenaars meer, die waren vertrokken. Alleen ik mocht met de molens

Hollandsche Molen

Toen vereniging De Hollandsche Molen links en rechts in het land examinatoren aan ging stellen voor de opleiding van vrijwillig molenaars is De Kramer benaderd of ik dat zou kunnen doen en of ik dan een paar keer wilde meelopen met de bestaande commissie. Eerst dacht ik dat het mij vrije dagen zou kosten, maar toen bleek dat het een soort verkapte subsidie was van de provincie aan De Hollandsche Molen. Dus ik mocht gewoon mee, het hele land door.

Eerst vond ik het een eer om examinator te worden, later heb ik weleens gedacht “ik lijk wel

gek". Soms moest je om negen uur in de Eemshaven staan in Groningen, dan hadden ze geregeld dat daar bij molen De Goliath examens afgenomen zouden worden. Dan moest ik hier voor zessen 's ochtends weg, in Naarden een collega-examinator, mevrouw Pauw, ophalen en dan drie of vier Groningse molenaars examineren. Als je mensen moest laten zakken, die het niet haalden, werden ze weleens nijdig natuurlijk.

Maar ja, naar Groningen, naar Limburg, 'even' naar Overijssel... Natuurlijk ook veel hier in de buurt. Ik ben het hele land door gesjeesd. Om zes uur ging je weg en om een uur of half elf 's avonds kwam je thuis. Mijn vrouw had gelukkig geen hekel aan molens, maar ja die meid zat hier natuurlijk de hele dag alleen. Na afloop van het examen is het daar nog even na kletsen en dan onderweg natuurlijk met zijn vieren nog even ergens wat eten. Het waren allemaal leuke dingen hoor, maar het vroeg toch een hoop tijd. Ik heb dat ruim twintig jaar gedaan voor De Hollandsche Molen, tot aan 1992.

Bobo's

Als een molen gerestaureerd werd en hij was klaar, dan gingen we naar gedeputeerde mevrouw Gunther of een andere gedeputeerde waar onze molenportefeuille onder zat. "Heeft u die en die zaterdag misschien de gelegenheid – we hebben die en die molen gerestaureerd – om hem te openen?". "Oh, dat vind ik wel leuk, ja", zei mevrouw Gunther. Wij betrokken haar er dan bij en natuurlijk de burgemeester van waar de molen stond. Wij bleven dan gewoon op de achtergrond, zo deden we dat.

In 1970 zijn de landelijke Molendagen begonnen. Toen kreeg ik het in mijn hoofd om deze molens feestelijk te openen op Molendag. Nou, ik heb er foto's van, met paard en wagen, met de burgemeester, allemaal van die bobo's. Een trekker en een draaiorgel. Een ander jaar weer een draaiorgel en een muziekvereniging. Dan ontving ik iedereen hier in het cafeetje

vooraan. Dan zeiden ze "joh, waar betaal je dat van?". Ik zei "dat komt wel goed". Dat kwam allemaal uit de BWO-pot, dat kon ik zo regelen in Den Haag. Dat was leuk hoor, dan wandelden we naar de molen toe. Bij iedere molen mocht iemand de vang lichten in het bijzijn van de molenaar. Nou, dan mocht ik eerst draaien. Als ik dan begon, als mijn wieken gingen draaien,

Met gedeputeerde mw. Günther bij de feestelijke opening van een molen na een restauratie

dan kwam nummer twee en dan kwam nummer drie. Nou, iedereen gaf een geweldig applaus. Je kent dat wel natuurlijk. Een hoop mensen op de dijk hier altijd. Dan gingen we met het hele spul naar het gemaal, aan de andere kant. Die ging dan ook in werking.

"De molenjongens"

Wij hadden een eigen molenbureautje binnen de provincie. We waren met zijn drieën: De Kramer, ik en Ottevanger, die regelde de subsidies. In de vijftiger jaren zaten de molens bij de polderafdeling en is De Kramer aangesteld. Ik ben in 1960 bij hem gekomen. Later werd dat Polders en Dijken. Er is nu niks

meer van over. Dan moesten we naar die afdeling, dan zaten we daar een paar jaar, dan hield die afdeling op en dan moesten “de molenjongens” weer daarheen. Ons maakte het niks uit, dan werd het hele zootje weer verhuisd. Zolang wij maar met zijn drieën bij elkaar bleven.

De Kramer is er in de jaren '70 uitgegaan. Toen ontstond er wat onenigheid met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, die was toen net opgericht. Kramer had alles zelf opgebouwd en dan kwam een andere instantie zeggen dat het niet goed was. De Rijksdienst was natuurlijk veel groter en dat viel De Kramer ontzettend zwaar. Wij kenden al die molens uit Zuid-Holland en toen kwamen er een paar van die kwajongens uit Zeist, dat gaf “trubbels”. In 1992 liep het molentechnisch nog steeds niet goed tussen provincie en Rijk en dat was voor mij een mooie gelegenheid om eruit te stappen. Toen was net de computertijd begonnen en hadden ze voor mij nog een computer op mijn bureau gezet. Ik zei “haal dat ding maar weg, want daar begin ik niet aan, dat ga ik niet meer leren”. Dan moet je weer een halve middag achter zo'n ding gaan zitten. Dat was zonde van de tijd, ik had ander werk genoeg.

Bij mijn afscheid stond de hele hal vol. Ik denk dat het één van de duurste recepties ooit geweest is in het provinciehuis. [lacht] Ik heb gisteravond toevallig nog het receptieboek voor de dag gehaald, waarin ik al jaren niet meer gekeken had. Ik had overal contacten. Stichtingsbesturen, gemeentes, de polder... En heel veel molenaars, die van heinde en verre even naar het provinciehuis kwamen.

Toen ik wegging bleef Ottevanger alleen over, hij deed de subsidies nog voor de molens, maar die is toen ook van de ene op de andere dag naar een andere afdeling verplaatst. Nu is er iemand die de molens meeneemt, maar die ook over monumenten gaat, kerken en andere

gebouwen. Die weet wel waar hij over praat hoor, maar wij hadden alleen maar de molens.

Hetzelfde werk, maar dan belangeloos

Na mijn pensionering heb ik jaren in het bestuur van de Rijnlandse Molenstichting gezeten. Ik ging bij de provincie weg en toen kwam de voorzitter van de Rijnlandse Molenstichting. Hij zei dat hij de stichting opnieuw ging opzetten en wilde dat graag samen met mij doen. Nou ja, dan laat je een beetje omkletsen. Ik zei “ik denk er veertien dagen over”. Hij zei “ja, maar niet langer”. Ik zei “nee, ook nog commanderen”. Toen heb ik het uiteindelijk gedaan. Die nieuwe voorzitter, Loek Dijkman was dat, wist overal geld vandaan te peuteren. Die heeft miljoenen bij elkaar gepraat voor de Rijnlandse Molenstichting.

Als er bij de provincie geld vandaan moest komen, dan maakte hij een afspraak en zei hij “Ik kom morgen.” Dan ging hij naar de gedeputeerde, even bedelen. Nou, dan kreeg hij het weer voor elkaar. Hoe weten we niet, maar het lukte hem wel. Waar hij zijn schouders onder zette, dat ging. Met als gevolg dat ik al die bestekken moest gaan zitten schrijven voor die molens...

Daar heb ik ontzettend veel werk aan gehad, al die jaren. Dagen heb ik hierboven gewerkt. Van hen kreeg ik een soort tekstverwerker, een soort elektrisch typmachientje, wat ik uit kon draaien op een printertje. Hetzelfde soort werk als ik voor de provincie had gedaan, maar helemaal belangeloos.

“Hé meneer Vellekoop”

Ik ben nou acht jaar gestopt bij de stichting dus ik kan het hele molengebeuren een beetje loslaten. Dat vind ik voor mezelf ook wel lekker rustig. Ik ga wel twee keer per jaar naar de molenaarsavondjes. Dan zie je oud-molenaars, waar je vroeger zo in en uit het huis kwam gelopen. Zulke goede contacten had je dan natuurlijk met die molenaarsgezinnen. Ze waren

altijd zeer vereerd als je even kwam, als je even over de molen kwam praten. Dat vonden ze wel leuk. Maar dat clubje wordt steeds kleiner.

Vroeger kende ik op de vergaderingen van De Hollandsche Molen in Amsterdam bijna iedereen en iedereen kende jou. De laatste jaren is dat in Amersfoort en dan komen er toch nog een aantal mensen naar je toe van "hé, meneer Vellekoop, hoe gaat het met u?". Soms denk ik "ja, ik ken die vent, maar ik weet echt niet meer hoe die heet", maar als je dan even gaat praten, dan is het toch van "oh, wacht even, die komt uit Brabant, van die en die molen". Dan gaat het me een beetje dagen. Dat komt ook door het instructeur zijn. Je kent zoveel mensen in het hele land.

Molendriegang

De eerste zaterdag van de maand proberen we met alle drie te draaien hier. Dat is het vaste moment, als er een beetje wind is. De provincie wil deze molendriegang nu kwijt. Het verkoopplan is binnenkort klaar, heb ik begrepen.

Wat wij hier nu nog draaien is gewoon curiositeit. Wij krijgen ook geen draaipremie. Er zit wel een teller op, maar er is geen mens die daar meer naar kijkt. Dat moest ik vroeger ook allemaal nog doen, tellers controleren op de molens. Als je tachtigduizend had gedraaid, dan kreeg je een bepaalde toelage, een draaipremie en als je daar beneden zat kreeg je niks. Als ik dan in de molen kwam, dan keek ik af en toe weleens even op de tellers, even met een zaklamp, of het een beetje klopte. Ik was niet heel streng, ik hoefde het zelf niet te betalen, het kwam uit de grote pot.

Nooit spijt van gehad

Mijn oudste dochter is alweer eenenzestig en de ander is negenenvijftig. Ik bedoel, dat zijn mijn twee kindertjes. [lacht] En ik heb alweer vier kleinkinderen en drie achterkleinkinderen, allemaal meiden. Mijn dochters vinden het hier

geweldig, die zijn hier allebei geboren en opgegroeid. Dit is hun huis, zeggen ze altijd.

Mijn vrouw is een paar jaar geleden overleden. We hebben het hier vijftig jaar volgehouden en we hebben van alles meegemaakt, heel mooi. Toen we hier naar toe gingen kregen we heel veel commentaar, maar we hebben er nooit spijt van gehad. Je bent jong en als je weleens aan problemen denkt, wapper je die weg. Mijn vrouw zei altijd "de eerste vier jaren zonder luxe waren eigenlijk de mooiste". En dit is mijn verhaal.